

TÜRKİYE İŞ BANKASI

Küçük Cari Hesaplar
1952 İKRAMİYE PLÂNI

12 Bahçeli Ev

40 tane 1.000 Liralık	
50 » 500 »	
100 » 250 »	
250 » 100 »	
1500 » 50 »	

Çekilişler: 3 Mart, 3 Haziran,
25 Ağustos, 3 Kasım, 29 Aralık,
tarihlerinde yapılır.

T. C. Ziraat Bankası

VADELİ VADESİZ TASARRUF HESAPLARI İÇİN
BU YIL 650.000 LİRALIK BİR İKRAMİYE PLÂNI
HAZIRLANMIŞTIR. BU PLÂNDAN 10 ÇEKİLİŞTE

14 Ev

AYRICA,

10.000, 1.000 ve 500 LİRALIK İKRAMİYELER,
TRAKTÖR ve ZİRAAT ÂLETLERİ VARDIR

ÇEKİLİŞLERE İŞTİRAK ŞARTLARINI BANKA ŞUBE VE
AJANSLARINDAN ÖĞRENMEKTE ACELE EDİNİZ.

«Türk Halkbilgisi Derneği» nin neşriyat organıdır.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Ocak 1953

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

Eleştirme - Buluşturma Bedri Rahmi EYÜBOĞLU
«Karamanın Koyunu, Sonra Çıkar Oyunu» Altağ ALTINER
İstanbulda Yer Adları: Burunlar, Dereler, Tepeler (VI) M. Halit BAYRI
Bozkır'da Halk İnanışları: Güneş ve ay tutulması, Ahmet PETEKÇİ
Zile'de Doğum ve Adetleri (VI) Cahit ÖZFELİ
Bir Mektup: Türkülerimiz Tahrif Olunmaktadır. Aşık Ali TANBURACI
Makedonya Folkloru: Doğum Adetleri, Bayramlar, İbrahim GÖKÇEN
Karadeniz Asker Türküleri İsmet Zeki EYÜBOĞLU
İstanbulun Külfetli Nimetleri Afif EVREN
Bursadan Derlenen Bazı Mâniler (III) Hâşim Nezihi OKAY

Sayı : 42

Kuruş : 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR : İHSAN HİNÇER

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Küçük Cari Hesaplar
1952 İKRAMİYE PLANI
12 Bahçeli Ev

40 tane 1.000 Liralık		
50 » 500 »		
100 » 250 »		
250 » 100 »		
1500 » 50 »		

Çekilişler: 3 Mart, 3 Haziran,
25 Ağustos, 3 Kasım, 29 Aralık,
tarihlerinde yapılır.

T. C.
Ziraat Bankası

VADELİ VADESİZ TASARRUF HESAPLARI İÇİN
BU YIL 650.000 LİRALIK BİR İKRAMİYE PLANI
HAZIRLANMIŞTIR. BU PLANDA 10 ÇEKİLİŞTE

14 Ev

AYRICA,

10.000, 1.000 ve 500 LİRALIK İKRAMİYELER,
TRAKTÖR ve ZİRAAT ALETLERİ VARDIR

ÇEKİLİŞLERE İŞTİRAK ŞARTLARINI BANKA ŞUBE VE
AJANSLARINDAN ÖĞRENMEKTE ACELE EDİNİZ.

«Türk Halkbilgisi Derneği» nin neşriyat organıdır.

100

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Ocak 1953

İÇİNDEKİLER:

Eloyleme - Buluşturma	Bedri Rahat EYUBOĞLU
«Karamama Koyunu, Sence Çıkar Oynama»	AMAR ALTINER
İstanbul'da Yer Adları: Bucunlar, Dereler, Tepeler (VI) M. NALIN DAYI	
Bozlu'da Halk İnançları: Ümitsiz ve ay tutulması, Ahmet FETİHLİ	
Zile'de Doğum ve Adetler (VI)	Cesit ÖZTELLİ
Bir Mehtap: Türklerinle Tabii Olunmaktadır. Açık AR TAYFURACI	
Makedonya Folkloru: Doğum Adetleri, Unvanlar, İbrahim GÖKÇEN	
Karadeniz Aşker Türkleri	İsmet Zeki EYUBOĞLU
İstanbulun Kılıfı Mısırçıkları	AĞI EVREN
Bursadan Dörtönen Bazı Mânâlar (XI)	Hâşim Nezih ÖZAY

Sayı: 42

Kuruş: 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İNSAN KUNÇER

101

23 Mart 1966

Sat: Raifet Körüklü

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU: AGUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MES'UL MÜDÜRÜ: İHSAN HİNÇER

No. 42

OCAK 1953

YIL: 4; CİLT: 2

Eleştirme - Bulaştırma

Yazan: Bedri Rahmi EYÜBOĞLU

İlham perilerine Ali, Güllü, Kezban, Ayşe gibi köylü isimleri takan ünlü yazarlarımızdan Ataç'ın Varlık'ta (Ali ile konuşmalar) başlığı altında halk sanatımıza, köy türkülerimize ver yansın eden bir yazısını okudum. Aşağıda bazı parçalarını aynen alacağımız yazısına ünlü eleştirmecimiz (Bu söz çok tuhaf ama neylersin ki münekkitten iyi) bir punduna getirip Orhan Veliye de satıyor, Orhan mahkemeye veriyor. Hangisine mi? Ataçın bazı yazılarında kurulan Şiştak mahkemesi ne: Öyle bir mahkeme ki hâkimi: Ataç, savcısı: Ataç, avukatı: Ataç, maznun (Az kalsın Ataç diyecektim) diyelim Topaç, mübaşir: Ataç, müşavir: Ataç, tanıklar: Ataç, sanıklar: Ataç, dinleyici yerinde bir tek kişi: Ataç, netice: Hapı yuttu Topaç, yahut: Yaşa Topaç... Topacın yakasına (yakası kalmışsa) bir Ataç madalyası takılır ve perde hik diye iner. Ataçın Şiştak mahkemesinde, sanık yerinde halk sanatını, arkasından Orhan Veliyi görüyoruz. Fakat ışığın tesiri midir nedir sanıkların yüzlerinde tuhaf bir hal var. Maske desem değil, korku desem değil, Orhan desem değil, Veli desem değil, Karacaoğlan değil, Kaygusuz değil, Kağızmanlı Hıfzı değil, Aşık Veysel değil. Merak bu ya şöyle bir parça yanlarına sokulayım dedim. Amanın... Bunların hiç biri canlı değil, sahici değil, bunlar ölü, bunlar tabut, bunlar tenesir... Dayanama-

dım, savcısını da, sanığını da, tanığını da, Kanığını da unutarak avazım çıktığı kadar bağırdım:

— Sayın Ataç... Size ölüleri değil, dirileri yargılamak yararır.

Bu giriş için Ataç beni asmazsa kaç seneye mahkûm eder Allah bilir ama şunun şurasında elim değmişken ben de bir şiştak mahkemesi kurup Ataçı sorguya çekeceğim. Kararı okuyuculara bırakıyorum.

Hâkim — (Ataçın makalesinden şu parçayı aynen okur) Halk sanatı durgun bir sanattır, ölü bir sanattır, yüzyıllar boyunca hiç kimildamamıştır. Bir takım sözler vardır, aşıklar hep onları söyler dururlar. Öğrenilmiş gelenekten alınmış lakardılar.

Ataç — Bir cümleyi atladınız.

Hâkim — Ha evet, halk sanatı ölüdür, divan şairi kadar da kimildamamıştır diyorsunuz. Bu sözler bize bir hayli bulanık geldi. Halk sanatından neyi murad ettiğinizi anlamadık. Bize ütfen halkı tarif eder misiniz?

Ataç:

— Ben halk, malk nedir bilmem, bilmeğe de mecbur değilim. Ben eleştirmeciyim, sanat eleştiririm, halk eleştirmem.

Hâkim:

— (Salonun penceresine tirmanan, olgun erikleriyle ağız sulandırın ağacı gösterir) Afedersiniz, bu ne ağacıdır?

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI
Monthly Publication

Annual Subscription Rate:

(Postage included)

3 T.L. for Turkey

\$ 2 for Abroad.

Third year completed by July 1952
Second Volume to be completed by July 1953

Adress:

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI
Yayıncılık: Sultanmektebi S. No. 17
İSTANBUL - TÜRKİYE

«Türk Halkbilgisi Derneği» nin neşriyat organıdır.

Ataç:

— Erik ağacı.

Hâkim erik ağacının yanbaşıdaki meyvasız ve ne idüğü belirsiz başka bir ağacı göstererek:

— Ya bu?

Ataç kızar:

— Ben ağaç eleştirmecisi değil, sanat eleştirmecisiyim. Ne bileyim ben ne ağacı, ağaç işte...

Hâkim:

— Ağaç eleştirmecisi olmadığımız halde, üzerinde eriği görür görmez hemen erik ağacını yapıştırdık, ama ötekine sadece ağaç deyip geçtiniz, aklı başında herkes sizin gibi söyler. Niçin sanat konusunda da bu kadar açık konuşuyorsunuz? Erik ağacı diyebilmek için erik hakkında bir fikriniz olduğuna göre halk sanatı diyebilmek için de halk hakkında açık bir fikriniz olması lâzımgelmez mi?

Ataç:

— Ben tahin helvasını bilirim ama tahini bilmem. Bilmeğe de mecbur değilim.

Hâkim:

— Peki siz helva üzerine bir inceleme yapan yazarın tahini bilmemesini hoş görür müstünüz?

Ataç:

— Ben helvacı değilim.. der, sonra gülmeğe başlar ve:

— Bana tuhaf bir fıkrâ hatırlattınız. Hani şu eserini fena halde hırpalayan münekkide (Öyleyse daha iyisini sen yap da görelim) diye çıkışan sanatkâra, eleştirmeci şöyle cevap verir: Ben bir yumurtanın taze veya bayat olduğunu anlarım ama ömrümde hiç yumurta yumurtlamadım... (Ataç yalnız başına gülmeğe devam eder.)

Hâkim:

— Fıkra hoş ama yersiz, ben size halkı yaratın demedim tarif edin dedim. Halkın ne olduğunu bilmeden halk sanatından bahsetmeğe eleştirmeci değil sadece bulaştırma derler. İşte aynı yazınızdan bir bulaştırma örneği daha okuyorum:

(Halk şiirini sevebiliriz ama onu bugünün gençliğine örnek diye göstermiyelim. Bizim gençliğimizin hepsinde değilse de çoğunda zaten bir tenbellik var, şunun bunun ardından gitmekle, bir iş yaptıklarını, gerçek şiire var-

dıklarını sanıyorlar. Onlara güzel diye halk şiirini gösterdin mi kendileri de halk şiiri yazıyorlar. En iyileri için bile tehlikeli oluyor bu... Orhan Velinin şiirlerini bilirsin, ne kadar severdim, gene de severim. Onu bile halk şiiriyle kandırdılar, o güzelim şiirlerinden sonra ona (İstanbul türküsi) nü yazdırttilar, sonra da beğendiler o şiiri. Orhan Veliyi yaratıcılığından çekip, düşünce düşünce, araya araya yazan bir şair olmaktan çekip beylik duyguları, beylik sözleri sıralayan bir şair etmek istiyorlardı. Gerçek şiiri, yeni şiiri anlamadıkları için... Devrimci bir şairdi, şiirde devrim yapan bir şairdi Orhan Veli... Aşık Ömerin önünde diz çökmesini, Aşık Ömerin yamağı olmasını istediler.. Hayır Ali, kapatmalısınız artık halk şairlerinin çönklerini, divanları kapattığımız gibi onları da kapatmalıyız. Bizim divan şairimiz de, saz şairimiz de kişiliğini, benliğini göstermek istemez, yüz-yillardanberi söylenmiş sözleri bir daha, bir daha söyler: İstanbulun orfa yeri sinema - Garipliğim, mahzunluğum duyurmayın ana-ma... Ne var bunda yeni olan..)

Dinleyiciler arasından bir İstanbul Rülhanbeyi seslenir:

— Sinema var bey kardeşim, daha ne olacak? Yüz sene evvel zatınızın semtinde sinema var mıydı efendi abi?

Salonda bir gülüşmedir gider. Hâkim zili çalar. Ataçın yazısına devam eder:

— Ne var bunda yeni olan? Orhan Veliye yakışır mıydı bu? Yeni bir şairdi, yeni bir öze yeni bir biçim arayan şairdi, kendi kendisinden uzaklaştırdılar onu...

Hâkim Ataça sert bir sesle:

— Anlıyamadık gitti.. Orhan Veli iyi şair miydi, kötü şair mi?

Ataç telâşa:

— İyi şairdi ama..

— Ama? Halk sanatına gönül verince kötüleşti öy'e mi?

— Kötüleşti ama...

— Sonra tekrar sizin öğütlerinizi dinleyerek yine iyileşecekken ömrü vefa etmedi değil mi? Demek bu şairin kendinde has bir seçme gücü yoktu? Demek ötekinin berikinin sözlerine kanarak şiir yazardı? Sayın eleştirmeci böylesine ne şair denir, ne de sanatkâr. Halbuki siz çeşitli yazılarınızda Orhan Veli için iyi şair, iyi sanatkârdır demiştiniz. Halk

Tâbirlerin Doğuşu:

Karamanın Koyunu

Yazan: Altuğ ALTINER

Anlatanın adı: Emine, Yaşı: 48,

Doğduğu yer: Karaman

«Karamanın koyunu sonra çıkar oyunu» tâbiri nereden çıkıyor diye düşündüm. Akh-ma bizim mahallede oturan Karamanlı Emine adındaki teyze geldi. Kendisine sordum: Kısa-dır, ama, anlatayım, dedi.

Ozamanlar Karaman, bir tepenin üzerinde kurulu büyük bir kasaba imiş. Bir zaman x Beyi, gelip burayı uzaktan kuşatmış ve tarruzu da geceye bırakmış. O tarihte ise Karamanın askerî kuvvetleri, bir fütuhatla meşgul imiş. Onun için Karamanın içinde harp yapamıyacaklar varmış. Karaman bir telâşa düşmüş. İhtiyarlar kendi aralarında konuşmaya ve çâreler aramaya başlamışlar. Fakat müs-bet bir şey elde edememişler.

Ozaman Karamanda «Topal Memiş» diye anılan bir çoban varmış, bu çoban gelerek ihtiyarlara demiş ki:

«Benim bir fikrim var. Bütün Karamanın nekadar koyunu ve koçu varsa, tophyalım, boynuzlarına fenerler takalım, bayırdan aşağıya sürelim; bakın düşman karşıdan bu heybetli kalabalığı görünce, nasıl kaçacak.»

Nihayet koçlar ve koyunlar toplanmış, boynuzlarına fenerler asmışlar, bayırdan aşağı doğru sürmüşler. Düşman tarafında büyük bir kargaşalık başgöstermiş. Herkes kendi canını kurtarmak için bütün hızıyla kaçmaya başlamış. Fakat bu oyun, sonradan anlaşılış. Bunun üzerine, «Karamanın koyunu, sonra çıkar oyunu» sözü bir darbimesel haline gelmiş, O zamandanberi söylenip durmuş.

Ataç bizim köy türkülerimizi ne zaman tam mânasile tadacak biliyor musunuz?

Ana dilimiz gibi başka bir dili kavrayan, sapına kadar şair olduğu gibi isimsiz ustalarımızı dünyaya tanıtmak amacıyla yanan bir kahraman çıkacak. Dilimizin köşesinde bucağında nurlu gibi açılan şiirleri devşirecek, Avrupanın bilmem kaç milyon basan kitablarından birinde yayımlayacak, dünya çapında bir iğni uyandıracak, işte o zaman Ataç, köy türkülerimiz hakkında esaslı bir fikir edine-

Burunlar, Dereler, Tepeler

Yazan: M. Halit BAYRI

Bu saray 1863 senesinde yanmış, fakat taşıdığı isim unutulmuyarak Sarayburnundaki yeni saraya o zamandanberi «Topkapı Sarayı» denilmiştir.

Babı Hümayun, kara tarafında sarayın ilk dış kapısıdır. Eskiden bütün avlalar buradan girip çıkarılmış. Babı Hümayundan geçilince girilen geniş meydan, sarayın birinci avlusudur. Bu avluda hemen göze çarpan binalar, Askerî Müze ile Darphanedir. Birinci avludan sonra orta kapıya gelinmiş olur ki, bu kapının bir adı da «Babı Selâm» dir. Ortakapı, yahut Babı Selâm, sarayın asıl kapısı sayılır. Bu kapıdan sarayın ikinci avlusuna geçilir. Silâh müzesi, kubbealtı, mutfaklar, Kızlarağası dairesi ikinci avludadır. Sarayın harem dairesine de ikinci avludan girilir. İkinci avlunun sonundaki kapı «Akağalar kapısı» dir ki, buna «Babı Saadet» de derler. Babı Saadet üçüncü avluya açılır. Bu avluda bulunan bina'ar, ağalar camii (şimdi kütüphaneye haline getirilmiştir), Üçüncü Ahmet kütüphanesi, Arz odası, Enderun mektebi, porselen müzesi, İkinci Selim hamamı ve hazine dairesiyle, saray memur ve müstahdemlerine ait daireler ve koğuşlardır. Üçüncü avludan girilen dördüncü avludaki binalar, Hırkaî Şerif dairesi, Revan Köşkü, Bağdat Köşkü, Mustafa Paşa köşkü, Heldimbaşı odası, Mecidiye kasrıdır. Bu avluda Bağdat köşkü ile Hırkaî Şerif dai-

bilecek. Onları öpüp başına koyacak.

Halk sanatı üzerinde daha çok söyliyeceklerim var. Ama hele şu öfkeden bir sıyrılmak lazım. Şimdilik bu öfkeli yazıya bir eleştirmeci bilmeceyle son verelim. Halk ağzile bir şey olsun ki yer etsin:

ELEŞTİRMECI

Elemez melemez
Halkın «HA» sını bilmiyen dilini düzeltemez
Sanatını duyamaz, sesini işitemez
Elemez melemez
Gelse de duramaz.
Halk/igine gelemez

Bedri Rahmi EYÜBOĞLU

resi arasındaki mermer sahada büyük bir havuz, aynı zamanda Halic cihetinde «İftariye» denilen Sultan İbrahim kameriyesi vardır. Bunlardan Bağdat ve Revan köşkleri Bağdat ve Revan kale'lerinin, fethi hâtırası olmak üzere Dördüncü Murat tarafından yaptırılmıştır.

Sarayın harem dairesi, üçüncü ve dördüncü avlularla kısmen ikinci avlunun Halic tarafını işgal eder. «Çinili Köşk», yahut «Sirça Saray» denilen bugünkü İslâm Eserleri Müzesiyle Ebiâllî'nin Soğukçeşme kapısı karşısındaki «Alay Köşkü» de Topkapı Sarayına, daha doğrusu Yeni Saraya bağlı eserlerdir. İkinci Abdülhamit devrinin sonuna kadar, Padişah'tan müsaade alınmaksızın her hangi bir kimsenin saraya girmesi yasaktı. Meşrutiyet devrinde bazı kayıtlar ve şartlar altında görülebilen saray, şimdi müze haline getirilmiş ve herkes için her zaman gezilmesi mümkün bir müesseseye olmuştur. Dolmabahçe Sarayı yapıldıktan ve Abdülmecit Sarayburnunu bırakarak Dolmabahçede yerleştikten sonra Topkapı Sarayına «İstanbul Sarayı» denilmiştir.

Sarayburnu, tarihi Osmanlı sarayından başka, parkı ile de şöhret kazanmıştır. Kara ve deniz cihetlerinden sarayı çevirmiş olan «Sarayburnu parkı» bakımsız bir korudan ibaret iken Operatör Cemil Topuzlunun ilk Şehreminliği zamanında (1912-1914) umumi bir bahçe halinde tanzim edilerek halka açılmış ve o tarihten itibaren İstanbul hemşehrileri için güzel ve temiz bir dinlenme yeri olmuştur. Bahçenin Marmara kıyısına tesadüf eden kısmında eskiden büyük bir gazino vardı. Şimdi bu kısım boş ve biraz da harapdır.

İstanbul topraklarını sulayan derelerden Göksu ile Küçüksuu bilmiyen pek az olsa gerektir. Çünkü İstanbul mesirelerinden sayılan ve biri Göksu ile Küçüksu arasında, öteki Göksuyun iki kıyısında bulunan çayırılar da adlarını bu derelerden almışlardır. Göksu ile Küçüksu derelerinin kaynakları Alemdağında- dır ve her iki dere Anadoluhisarının pek ya-

kımında denize dökülür. Küçüksu çayırında Abdülmecit tarafından 1857 tarihinde kurdu- rulan bir saraylık vardır ki «Küçüksu Kasrı» adıyla tanınmıştır. Bu kasrın civarındaki çeş- me Üçüncü Selimin yadigarıdır. Göksu dere- sinin mecrasından çıkarılan çamurla Göksu çayırında mevcut fabrikada desti, saksı, kire- miş ve hattâ bardak yapılır. Göksu destileri çekici, gözleri okşayıcı bir güzellikle olma- makla beraber, hoş giden ve daima aranan yerli mamullerdir.

Gerek Göksu ve gerekse Küçüksu mesi- releri, mısırı ile şöhret kazanmışlardır. Mev- siminde mısır yemek için bu mesirelere gi- denler her halde pek az değildir. Her iki me- sirede kazanlarda kaynatılan mısırlar, müşte- riler tarafından âdetâ kâpısı'ır. Günde dört beş kazan mısır kaynatıldığı, her kazan ort- alama hesapla yedi yüz koçan konulduğu dü- şünülecek olursa, Göksu ve Küçüksuda istih- lâk olunan mısırın miktarı hakkında şöyle böyle bir fikir edinilebilir.

Eskiden Göksu deresinde ve Küçüksu çay- ırını kıyılarında kayak ve sandallarla dolaşan- lar çok olurdu. Hususiyile Göksu deresinde Haziran ayından Eylül sonuna kadar her Cu- ma, Pazar ve Çarşamba günleri deniz ve kara eğlenceleri yapıldı ki, buna «Göksu âlemi» denilirdi. Göksu âlemi bütün Boğaziçi halkı- le beraber, Kadıköy, Üsküdar ve İstanbul hal- kını da ilgilendirirdi. Eğlenceye katılmak üze- re Göksu deresine giren kayak ve sandallar bazı Cuma günleri o kadar fazla olurdu ki, kalabalıktan kürek çekmeğe imkân kalmaz, giriş ve çıkış dört saat kadar sürerdi. Böyle günlerde dereye kayak ve sandallara basarak bir kıyıdan karşı kıyıya atlamak isten bile sayılmazdı. Kayıkların inceliğini, döşemeleri- nin güzelliğini, kayıkçı elbiselerinin parlaklı- ğını, klapanlı kıçüstü örtülerinin göz alıcılı- ğını tarif etmek için söz bulmak güç olurdu.

Göksu gezintileri temiz ve vekarlı olur, kimsenin her hangi bir çirkin hal ve hareketi görülmezdi. Göksu deresinde eğlence devam ederken Göksu ve Küçüksu çayırılarında da atla ve yaya olarak dolaşılır, yahut kır kah- velerinde oturularak kahve ve nargile içilir, aileleriyle birlikte gelenlerin ağaçlar altında yemek yedikleri göze çarpardı. Göksuda bir de Dört Kardeşler mevki vardır. Bu mevki, de- rede kayıkla gidilebilen son merhale idi. Dört

İnanmalar:

BOZKIR'DA

Güneş ve Ay tutulması

Yazan: Ahmet PETEKÇİ

Anadolunun bir çok yerlerinde olduğu gibi Bozkırda da güneş ve ay tutulmasını türlü se- bepler'e tefsir ederler. İnanışlara göre güneş tutulduğu zaman, müslümanlarla gâvurlar gavgav eder. Gâvurlar bu kavgada üs- tün gelmiş, müslümanlara işkence etmişlerse, Gâvurların işlediği günah'tan dolayı, güneş Allahtan korkar. Onun için de ışığını insanlar üzerine göndermez.

Ay tutulduğu zaman; Mekke-Medine tara- raflarında gavgav var. Ay ise bunlardan mü- teessir olmakta ve ışıklarını insanlar üzerine göndermemektedir.

Bazılarına göre de; insanlar çok günah işlemekte; bunun için de ay ve güneş Allah- tan ve cehennem azabından korkmakta ve ışıklarını insanlar üzerine göndermemektedir.

Ay ve güneş tutulduğu zaman, halk dam- lara çıkarak ezan, ilâhi okur ve silâh patlatır. Okadar ses ve silâh patlar ki bir muharebe meydanını andırır. Güneş ve ay eski parlaklı- ğını almaya kadar, bu hal devam eder.

ELVERME

Muska ve üfrükçülük gibi kocakarı ilâçla- rının orijinal taraflarından biri de elvermedir. Muska yazan ve üfrükçü hocalar kendilerin- den sonra da sanatlarının idamesi için, elve- rirler. Hoca bir kimseye elvereceği zaman o kimsenin elini tutarak «Bana gelecek, sana gelsin» der. Bundan böyle o kimse de muska yazar, üfürür.

Kardeşler mevki çok rağbette iken bugün metrük ve âdetâ yetim ve boynu büyük bir haldedir.

Göksuda «Panaiya» adında bir ayazma mevcuttur. Her yıl Eylül ayının sekizinci gü- nü ile bu günü takip eden ilk Pazar günü Rum Ortodoksları bu ayazmayı ziyaret eder- ler. Bu ziyaret gününe eskiden «Göksu Pana- yırı» denilirdi. Göksu Panayırı günü Boğaziçi vapurlarının hepsi çıkış ve iniş seferlerinde mutlaka Anadoluhisari işkelesine uğurlardı.

Büyük ve Küçük Çamlıca tepeleri, tıpkı

Kâğıthane, Göksu, Küçüksu gibi İstanbulun eski mesirelerindedir. Fakat gösterdiği yakın alâka ile Çamlıca tepelerine halkın dikkatini çeken İkinci Mahmut olmuştur. Yeniçeri ocağını köktünden yıktıktan sonra yerine muntazam bir Türk ordusu kurarak vatana ciddi ve gerçek bir hizmette bulunan İkinci Mahmut, sarık yerine fes kullanmak suretiyle kıyafetini de değiştirmiş, eski âdetlere ve geleneklere karşı durmuş olduğu halde, kendisi spirtole içkilere çok düşküdü. Bu sebeple kız kardeşi Esmâ Sultanın Çamlıcadaki bağ köşküne sık sık gider, günlerini, gecelerini orada eğlencelerle geçirirdi. İkinci Mahmudun Çamlıcadan hoşlanması, halkın bu mesireyi benimsemesinde etkili olmuştur.

Üsküdar tramvayları henüz yapılmadığı için eskiden Çamlıcaya arabalarla gidilirdi. Kullanılan arabaların en çoğu talikalardı, kupa arabalarına da sık sık rastlanırdı. Ancak lando denilen arabalar çok nadir görüldü. Bugün otomobiller, arabaların her nev'ini unutturmıştır. Gidip gelmek biraz masraflıca olduğundan Çamlıcadan daha ziyade paralı kimseler faydalanırdı. Bu gibiler, dostlarını, tanıdıklarını çağırarak Çamlıcada ziyafetler tertip ederler, geç vakitlere kadar oturur, eğlenir, oyalanırlardı. Orta halli kimselerden de aralarında para topharak ve böylece mesire masrafını paylaşarak Çamlıcaya gidecekler olurdu. Bununla beraber, kadını, erkekli topluluklara pek tesadüf edilmezdi. Çünkü o zamanlarda kadınların erkeklerle birlikte gezmeye çıkılmaları, mesireye gitmeleri yasak değilse bile ayp ve günah sayılırdı.

Çamlıca, İkinci Mahmut devrinde kazandığı ehemmiyeti, daha sonra Abdülmecit, Abdülâziz ve İkinci Abdülhamit devirlerinde de kaybetmemiştir. Devlet adamlarından bazıları Küçük ve Büyük Çamlıcalar civarında köşkler yaptırarak yerleşmiş, bu yerlerin temiz havasından ve nefis suyundan mahrum ve uzak kalmak istememişlerdi. İkinci Mahmudun kız kardeşi Esmâ Sultanla kızı Âdile, Abdülmecidin kızı Seniha Sultanların, Abdülâzizin oğlu olup bir müddetçik Halifelik makamını işgal eden Abdülmecidin, yine Abdülâzizin en küçük oğlu Seyfettinin Çamlıcada sarayları veya köşikleri vardı. Ramiz Paşa, Mısırlı Mustafa Fazıl Paşa, Tunuslu Mahmut Paşa, Necip Molla, eski elçilerden Sermed Efendi, Doktor Mü-

şir Nafiz Paşa, Müşir Rauf Paşa, Çerkes Ismail Paşanın oğlu Ali İhsan Bey, Mehemnezade Tahir Bey, Ahmet Celâlettin Paşa, Müşir Namık Paşanın oğlu Cemil Paşa, Müşir Ethem Paşa da Çamlıca'yı seven ve yaz aylarını buradaki köşkerlerinde geçiren belli başlı kimselerdi.

Güzelliği dillerde destan olan Çamlıcaya şimdi tramvayla pek kolay ve ucuzca gidilip gelinmektedir. Onun için tatil günlerinde bu mesireye koşanlar sayılamıyacak kadar çoktur denilebilir. Fakat artık Çamlıcada filizlenen hayat, tamamiyle yeni bir usul ve üsluptadır. Eski devrin o şen ve mes'ut demlerini, vekarlı bir edaya bürünmüş olan coşkunluğunu burada şimdi aramak lüzumsuz bir emekten, mânasız bir külfetten ibarettir.

İstanbulun meşhur tepelerinden biri de Beykoz civarındaki Yûşa tepesidir. İstanbul mesirelerinden olan Yûşa tepesinde «Yûşa» adında bir zatin kabri vardır ki, Yirmisekiz Çelebizade Mehmet Sait Paşa bu kabrin etrafına duvar çektirmiştir. Halkın inancına göre burada yatan Yûşa Peygamberdir. Halbuki Yûşa Peygamber İstanbul'a hiç gelmemiştir. Ötedenberi Yûşa Peygambere ait olduğu sanılan merkadlerden biri Nabiliste, diğeri Haleb yakınındadır. Yûşa tepesinde gömülü olan ve tarihi hüviyeti bilinmeyen zatin kabri çok uzun ve halkın söylediğine bakılırsa kırk adımdır. Yûşa Nebiye her istek için başvurulur, dua edilip adak adanır, istekleri gerçekleşenler adaklarını yerine getirirlerdi.

Yûşa tepesine daha ziyade buradaki kabri ziyaret maksadıyla gidilirdi. Ziyaretçiler, hem ziyaret, hem ticaret kabilinden, tepede oturup yemeklerini yer, akşama kadar söyleşerek, güllüşerek vakit geçirirlerdi. Yûşa tepesine Yirmisekiz Çelebizade Mehmet Sait Paşa tarafından yaptırılan bir de mescit vardır. Hayır sahiplerinden biri bu mescitte mevlût okutturulmak üzere vakif tesis etmiştir. Mevlût yaz aylarında okutturulur. Mevlût okutulduğu gün o kadar kalabalık olurdu ki, görenler büyük bir ordunun burada toplandığını sanırlardı. Erkek ve kadın binlerce kişiden başka, Rûfaî ve Sa'dî şeyhleri de bayraklar çekerek dervişleriyle beraber Yûşa tepesine gelirlerdi. Kalabalık her yıl biraz daha fazlalaştığından bir fesat çıkması ihtimali düşünülerek Üçüncü Selimin saltanat devrinde halkın toplanması yasak edilmiş, mevlûdün

Araştırmalar :

Zile'de Doğum ve Âdetleri

— VI —

Yazan: Cahit ÖZTELLİ
Mersin Lisesi Edebiyat Öğretmeni

İLK GEZMEĞE GÖTÜRME

Kırk hamamından birkaç gün sonra, evvelce lohusa görmeğe gelenlere îadei ziyarete gidilmeğe başlanır; buna (kırk gezmesi) denir. Çocuğa en süslü takımı giydirilir; anhesi kucasına alır, kundağın arasına bir parça ekmek ile küçük bir taş konur; ekmeğe kısmetli o'ması, taş, taş gibi durması-yaşaması-ve ağlamaması içindir.

İlk önce âlim, hâkîm veya müftü evine götürülür; çocuk akıllı ve okumuş olur. Müftü evde ise, - Efendim, bunun ağzına tükürün de sizin gibi olsun, denir; o da çocuğu kucasına alır ve ağzına tükürür. Gezmiye götürüldüğü evlerde ev sahipleri kundağın içine yumurta ve şeker koyarlar. Eğer varsa un anbarına götürüp yanaklarına un sürerler; Eve bereket getirmiş; Gidilen yerlerde başka bir şey yapılmaz. Eve dönünce hemen üzzerlik yakarak dumanna tutulur.

ÇOCUĞU DURMAYAN (YAŞAMAYAN)

Bâzi kadınların çocukları 5 - 7 yaşına varmadan muhtelif hastalıklardan ötür. Bu her çocukta tekerrür eder. Bunu kötü gizli kuvvetlere hamlederler. Buna karşı aşağıdaki tedbirlere başvurulur:

İlk südü vermeden bir damla siyah köpek yavrusu kanı verirler. Kız ise erkek, oğlan ise dişi anahtar yaptırarak boynuna asılgizlice okutturulması, kimsenin çağırılmaması emrolunmuştu.

Yûşa tepesinin altında «Tokat Bahçesi» denilen yerde bir kasır ile büyük bir havuz vardı. İstanbulun fethinden beş sene sonra İkinci Mehmet, Tokat şehrinin fethini burada haber almış, bunun üzerine bu kasrı yaptırmıştır. Kasrın bulunduğu yere «Tokat Bahçesi» adının bundan dolayı verildiği rivayet edilir. Zamanla harap olan Tokat Kasrı, İkinci Süleyman tarafından yeniden inşa ettirilmiş, Birinci Mahmut devrinde de genişletilmek suretiyle onarılmıştır.

Mehmet Halit BAYRI

İl. Çocuk «Ümmü Sübyan» yazılı ve ortası delik büyük bir kâğıdın içinden geçirilir.

Yedi «Mehmet» adlı kimseden yedi parça gümüş (para da olabilir) alınarak kuyumcu da «Tok-Halka» yaptırılarak çocuğun sağ ayağı bileğine takılır. Çocuğun ana rahminden düştüğü yere bir gümüş kurus çakılır; çocuk uzun ömürlü olur.

Kale kapısından (Zile'nin) alınan demir parçalarından bir kolça (Bilezik) yaptırılarak gebe iken anne koluna takarsa çocuğu yaşar. Yere gümüş para çakıldıktan sonra babası bir bildik erkeğe çocuğunu satar ve parasını alır; Ana da aynı erkeğin karısına tekrar satar, bu çocuğun adını satın alanlar kor ve göbek adı da Satılmış konur.

Ana gebe iken evliyalara bilhassa «Koca Kayser» ve «Sarı Kaya» namındaki ziyarete götürülüp çocuk satılır; - Bir tayım var, satıyorum; Kulun isteyen bunu alsın, derler. Çocuk yaşarsa evliyaya kurban kesilir. Bu kurban davar olduğu gibi höroz da olabilir.

Çocuk o'ması ve durması için, «Ashab-ı Kehf» in adlarını bir kaba yazıp suyunu içerdler.

Çocuk kırk gün veya bir sene hamama götürülmez.

Çocuğu durmayan kadınlara «Tıvgalı» derler. Tıvgalı kadın çocuğu yaşasın diye, yeni doğmuş ve gözleri açılmamış köpek yavrusunu entarisini boğaz tarafından - ayakta - sokup eteklerinden çıkarır; eğer köpek ölürse çocuğu yaşar, ölmezse yaşamaz.

Tıvgalı kadın çocuğu olsun diye yeni doğmuş lohusanın ayak ucuna giderek ayakta durur, kuşağını çözer, göbek tarafından tutarak entarisini silkeler; «Tıvgam dökülsün, çocuğum yaşasın» der. Bunun için Tıvgalı kadınları kırk çıkıncaya kadar lohusanın yanına almazlar, çünkü kendi çocukları yaşamaz.

ÇOCUK AĞLAMAMASI VE UYUMASI İÇİN

Çok ağlayan çocuklara siyah köpek kanı ile eşek sütü karıştırılarak içirilirse ağlamaz.

Yastığının altına bir parça deve tıyığı konursa iyi uyur. Yastığının altına «Ashab-ı

Kehf» in adları yazılıp konursa ağlamaz. Bir yaşına kadar, çocuk şöyle ağlamış: İlk dört ay (Lâilâhe illallah), dört ay (Muhammed-ün Resulallah), dört ay da (Allahümme Magfirli velveledi) diyerek tesbîh eder. Çocuk ağlamasına bunun için ana ve babası müteessir olmamalıdır; çünkü çocuk onlar için tövbe ve istiğfar ediyor, demektir.

Çocuk kâfir ise anasına lânet ederek ağlamış: Yâni müslüman olmayan ana ve babanın çocuğu kâfir olarak dünyaya geldiğine ağlar ve lânet edermiş. Çocuk reşit oluncaya kadar masumdur.

AD KOYMA

Doğumun heyecanlı günleri geçtikten sonra ilk düşünülen «ad koymak» tır; Göbek adı konduktan azami bir hafta içinde asıl adı konur. İsim günü, cumadır; salâ ile cuma namazı arasında, davet edilen hoca, çocuğun kulağına ezan okur ve münasip görülen adı üç defa göbek adı ile söyler. Hocaya para veya münasib başka bir hediye verildiği gibi bir kat çamaşır da verilir; bu, allenin malî vaziyetine bağlı bir keyfiyettir.

Ezanı hocadan başkası da okuyabilir; ezan okunmadan adı konan çocuk kabirde sorulan suallere cevap veremezmiş. Hatta adı konmadan ölürse kâfir gider; bunun için göbek kesilirken dini adlardan biri konur, cbesi üç defa (kulhüvallah) okumadan adını söylemez.

Büyük adın, peygamber veya evliyaullahlardan birininki olması uğurludur; kıyamet gününde herkes kendi adı ile çağırılacaktır; o «Büyük» ismin yüzü suyu hürmetine şefaata uğrar; bu sebepten göbek adları mutlak mukaddes adlardır.

Ad seçmekte ihtilâf çıkarsa kurra usulüne müracaat edilir. Yine aileden sevilen fakat ölmüş olan birisinin veya dedesinin, nenesinin adı konur.

Bundan başka türlü sebeplerden şu isimler konur: Hep kız doğarsa sonuncusunun adını (Döndü) veya (Döne) konursa, gelecek çocuk oğlan olur. Çok çocuk olup artık istenmezse sonuncuya (Yeter), çocuğu yaşamızsa (Yaşar), (Kaya), (Duran), (Dursun) koyarlar.

Mübarek aylarda ve günlerde doğanlara (Ramazan, Şaban, Recep, Bayram, Mevlüt), Kadir gecesini doğanlara (Kadir, Kadriye), Arife günü doğanlara (Arif, Arife), Seher

vakti doğanlara (Sâhir, Seher), Salı günü doğanlara (Salih, Salihe), Evliyaya satılarak olmuşlara (Sati, Satılmış) veya baş harfi (S) 'e başlayan isimler konur.

Hasta olan çocuklara «adını kaldıramadı» derler ve değiştirirler, ki kaldıramıyan adlar ekseriya şunlardır: (Melek, Bedir, Bedriye, Şemsi, Şemsiye) gibi (büyük) adlardır.

Güzel çocuklara (Ay, Gün, Güneş, Keleş, Gökçe, Gündoğdu, Aydoğdu, Yekre) gibi isimler konur.

Havza'daki (Aslanlı hamamı) nın şifası ile doğan çocuğa (Aslan) derler. (Samsun'un ilçesi Havza kapçası da çocuk olması için kullanılan yerlerdendir.)

Diğer bazı pek eski isimler de konur: Erkeklerle (Ağbal, Ağgışlı, sülük) kızlara da (Güllü, Akgül, Gülyeter, Ağgellin, Sümbül, Kamer, Çiseli, Elif, Bağdat, Hatun, Cihan, Mecik, Ayva, Gül, İnci, E mas, Şeker, Elvan, Hatuk, Güllü, Hürmüs, Ağgadin, Beyaz, Güçgük, Selvi, Nârin, Urhug, Kuzu, Filiz, Şüle, Işık, Pamuk, İpek, İplik, Misgül, Hamm, Zedah, Fadik, Fatdoş);

Bâzi isimler de değiştirilerek çağılır: Anşa, Fadime, İrecep gibi. Aşıkları (Ayşe, Fatma, Recep.)

ÇOCUK BAKIMI

Çocuk, göbeği kuruyuncaya kadar, bir hafta, on gün yıkanmaz.

Ondan sonra haftada bir veya iki defa banyo yapılır.

Sıcak tutsun ve sidigi çeksin diye uykuya yatırılırken muşambasının altına «Öllük» veya «Höllük» denilen kum gibi bir toprak konur, biriken bu toprağın kirlerini rasgele yere atmazlar. Bu toprağın sihri bir kuvvet tevehüm edilir ki, satın alınan bir kaç batman (6 kiloluk bir ölçü) kullanıldıkça eksilmez, artmış.

Çocuk kucakta, eşikten atılırken «Besmele çekilir; bu iyi saatté olsunlara» karşı bir tedbirdir (Eski Türklerde eşğin mukaddes olduğu hâtrası).

Yıkandıktan sonra elbise giydirilip kundağa sarılacağı zaman yüzükoyun yatırarak, elleri ve ayakları sırtı ortasında birleştirilerek «Çeyreklenir». Bu, çocuğun mafsallarını yerleştirir.

Banyodan sonra son su «Harmut» lanarak (ıştırlarak) dökülür.

Bir Mektup:

Türkülerimiz, Tahrif Olunmaktadır

Yazan: Âşık Ali TANBURACI

Ben Kırklarelili Âşık Ali Tanburacı'yım. Vahit Lütfi Salcinin arkadaşıyım. Salcı ile «18» sene bir arada çalıştık ve Kırklarelinde Halk Müzik Cemiyetini beraber kurduk. «Yücel» mecmuasına vermiş olduğu bir makalede Âşık Ali ve Tunâ türkülerini diye benden bahsetmişti. Kepeztepe Enstitüsünde elli çırak çıkardım. Tuzla Bahçıvanlık Teknik Okulunda 10 ay durdum. 50 kişi de orada yetiştirdim. Kırklareli Folklor gecesinde Ankara radyoevinde çaldım.

Ayrıca İstanbul Konservatuarında imtihan o'dum ve imtihan kazandım. Amatör programa dahil edildim. Bir kaç defa İstanbul Radyoevinde çaldım. Radyoevinde çaldığım iki türkü asıl Kırklarelimizin malı olan meşhur «Kırmızı Gül» ile «İslimye» türküsidir. Bunları da çalmaktan maksadım bir takım sanatkarlar aldıkları türkülerini kendi keyiflerine göre söyleyip duruyorlar. Bu iş doğru değildir. «Kırmızı Gül» türküsünü evvelâ ben mektepte öğrettim. Ne zaman piyasaya aksetmiş, yalan yanlış almışlar, söyleyip duruyorlar. Fasil musikiisinde başka plâklar da dinledim, daha başka; bu işer doğru değildir. Esasını İstanbul radyosunda çalmamdan maksat bu idi. Fakat kim dinler. Zaten amatör programı radyoevi lâğvedince artık çalmak ve folklor işlerine son verdim ve bıraktım. Gelelim İslimye türküsüne: Bu türküyü de plâga aldılar. Alınlar da şu zatlardır: Muzaffer Sarısozen ve Halil Bedi Beyler. Dört plâk doldurdular. «8» türkü başta İslimye türküsü olmak üzere. Gençlerde bir yerde oturuyordum. Yurddan Sesler. Ankara Radyosu. İdare eden: Muzaffer Sarısozen. İlk türkümüz Kırklarelili Âşık Ali'den alınmış bir İslimye türküsü, dedi. Üç sene nedenberidir ilk olarak dinledim. Birinci ve ikinci mısraları iyi, fakat üçüncüye geçtiler, bestesi, güftesi değişmiş, bir başkahlık var.

Kırmızı Güllün esasını rahmetli Vildan Niyazi Bey benden almıştı. Onun hâtrâ defterlerinde vardır. Bir zamanlar yırrâi sene mukaddem rahmetli Osman Pehlivan benden (Kim görmüştür güzellerin vefasın) türküsünü almıştı. Bir müddet sonra plâklarda dinledim.

Kırklarelili Âşık Ali Tanburacı

Verdiğim gibi değildir. Pehlivan ertesi sene yine bana misafirlîğe geldi. Dedim ki: «Türküyü bozuk vermişsin plâga, dinle.»

İnkâr etti. «Sen bana öyle verdin» dedi. Ben de sazımı aldım. «Ben sana bu türküyü böyle verdim» dedim. Bir şey diyemedi. Millî türkülerimizi tophyan ve idare eden meşhur Nedim Otyam Bey de İstanbuldan kalkarak Kırklareliline kadar zahmet buyurdular ve bir kahveni de içtiler. «Âşık senin sazını dinlemeğe geldim» dedi. «Siz kimsiniz Beyefendi, isminizi lütfeder misiniz?» dedim. «Een yurddun her tarafından sesleri idare eden Nedim Otyam» dedi. «Pekâlâ» dedim. Bir saatlik muhabet esnasında ben saz çalarken benim vurduğum mızrap darbelerini sigara kutusu arkasına çizmek'e meşgul oluyordu. Fakat ne çare ki bir kaç türküyü daha Nedim Bey'e vermeğe vaktim müsait olmadı.

Bu halk türkülerini bize öğreten Kırklarelîne gelmiş olan meşhur Tuna saz ve söz şairlerinden Âşık Kara İsmail Ağadır ve Kırklar-

elinde ölmüştür. Bunun çırağı Ârif Ağadır. Bunun çırağı da benim ustam Halil Çavuştur. Bu Kırmızı Gülleri, İslimiye ve Tuna türkülerini bunlardan aldım. Bir çoğunu da Kuveyt Milliye zamanında Edirne'de Yunanlılarla harp ediyorduk, bozulduk, Bulgaristana iltica ettik. O zamanlar Tuna boylarında gezdim. Oralardan topladım. «6» ay evvelisi İstanbulda idim. Meşhur üstad sayın Neyzen Tevfik Beye beni götürdüler. Konuşup görüş-tükten sonra «Ey âşık, al sazımı bakalım, ben taksim istemem, peşrev istemem, sazsemâisi istemem, şarkı istemem, hana orman türküsü çalacaksın» dedi. Çalmağa başladım. Tuna türkülerine temas edince çok güzel dinledi ve hemen Tuna tarihine başladı. O gün onda mi-safir kaldım.

«947» senesinde Muzaffer Sarısözen ve Halil Bedi Beyler makineleriyle birlikte geldiler. Rahmetli Salcı da (Polos) nüfus me-muru idi. Ona da haber veriyorlar, o da geli-yor. Ondan Bektaşî nefesleri aldılar. O gece beni çağırıldılar. «Ey âşık, senin güzel türkü-lerinden almağa geldik. Otur bakalım şu ma-kine başına.» O gece saat ikkiye kadar kaldık. Dört plâk doldurdular. Hiç kimse bir şey diyen olmadı. Sabahleyin gittim. Bir de baktım. Kimseler yok. Salcı ile buluştuk. O da onları arıyor. «Yahu, bu kadar yoidan geldim, bun-lar bana yol parası vereceklerdi, kaçmışlar» dedi. «Bana da bir şey vermediler, ben de on-lara bakıyorum» dedim. Salcı kızdı. Hemen bir makale yazdı. Başlık olarak şu ibareyi koydu: «Tahsisat avcıları». Bu makaleyi okuyan bey-

ler kızmışlar. Ankarada Salcıyı mahkemeye veriyorlar. Araya Tahsin Banguoğlu girdi, meseleyi halletti. Mesele bundan ibarettir. Bu yazdığım mektup kıymetli bir folklorudur. Ku-sura bakmayınız sayın bay, ne yapalım, biz şimdi fakir düştük ve memleketimizin en üca köşesinde ah vah ile günlerimizi geçiriyoruz. Rahmetli Vahit Lütfi Salcının bir halini gör-müş olaydınız, acırdınız. Fakat öldükten sonra çok kıymetli oldu. Zaten ötedenberi saz çalan ve söyliyene genç olursa kıymet var. Bizim gibi elli yaşında oldu mu kıymet yok. Çünkü elbi-seye kıymet, san'ate değil. Mademki folklor aramıyor. Niçin ehline kıymet verilmiyor? Bu-nun için nefret ettim. Yok senin namın söy-lenmesin, benim namım söylensin. Derler ya: Altının kıymetini saraf bilir. Fakat bizim za-manımız haset sarraflara düşmüş demektir. Zatiâlinizden bir ricam var. Kırklarelinde Orta okul resim hocası Şerif Baykut Beye bir folk-lor mecmuası göndermişsiniz. Bana okumak için verdi. Çok hoşuma gitti ve beni tenvir etti. İçim ferahlandı. Ben dünyadan göç etmiş bir insan gibiyim. Çünkü radyom yok. Folklor meraklısı memleketimizde insan yok. Kenar bir mahallede bir kahve açtım. Kimseyi gör-emem. Bereket versin bu genç ve çalışkan Şe-rif Bey eline geçen folklorla ait şeyleri bana getirir, onları okurum. Yine iade ederim. Af-fımıza mağruren şu garip Âşık Ali'ye de hiç olmazsa arasına bir taneçik İltifederseniz beni sevindirmiş olacaksınız sevgili üstadım. Sev-giler'e ellerinizden, gözlerinizden öperim.

Kırklarellî Âşık Ali TANBURACI

DERGİMİZE ABONE OLUNUZ, ABONE BULUNUZ...

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

48 inci sayısı ile ikinci cildini de tamamlamış olacaktır. 1-24 sayılık ga-yet nefis bir şekilde ciltlenmiş olan 1 ci cildimiz, 750 kuruştan satışa çıka-rılmıştır. Eski sayılarımız mevcuttur. Tanesi 25 kuruşluk pul karşılığında arzu edenlere gönderilir.

Yeşildirek, Sultanmektebi S. No. 17 - İstanbul

Makedonya Yürük Folkloru

DOĞUMLA İLGİLİ ADETLER — BAYRAMLAR VE HIDRELLEZ

— XII —

Yazan: İbrahim GÖKÇEN

«Buğday Kapımı» merasiminde çocuğun başından aşağı buğday dökülürken

LOĞUSA ADETLERİ

Loğusa, kırk gün evden dışarı çıkmaz. Başına al renkte bir şey takmak âdettir. Loğusayı yalnız bir odada bırakmazlar. Eğer mecburiyet hâsil olursa yanına bir süpürge konulur. Kırk gün loğusanın yanında bir kö-sede (Sırçanığisi) bulundurulur. (1)

ÇOCUK TUZLANMASI

Doğumun üçüncü günü bebek tuzlanır. Ebe, tuzu bir tava içinde kavurur. Çocuğu yı-kamak için bir leğen getirilmiştir. Suyunu da ebe hazırlar. Orada olan hane halkı ve hısım akraba bu tuzdan parmaklarının ucu ile birer miktar alarak leğendeki su içine atarlar. Son-ra herkes gönlünden koparılan bir miktar parayı

leğen içine bırakır. (Ebe nene) denilen kadın bu su ile çocuğu yıkar, geydirir, kundaklar, yerine yatırır. Bu leğendeki paralar ebe ne-neye aittir. Bu âdete (Çocuk tuzlanması) de-nir. Merasımdan sonra bir ziyafet te verilir ve bu günün adına (Tuzluk günü) derler.

KIRKLANMAK

Ebe nene, kırkinci günü çeşmeden su ile birlikte kırk taş çocuğa, kırk tane de anasına olmak üzere seksen küçük taş alır. Bunlar ço-çuğun suyuna konularak ısıtılır. Bu su ile ön-ce ana, sonra çocuk yıkanır. Çocuk yıkanınca

(1) Sırçanığisi — Yun ipi dolamağa mahsus şis. Ali Rıza Yalçın'ın Türkmen oymakları adındaki eserinde de bu itikada raslanır. S: 21.

küçük yorganının içine sararlar. Bu halde konuyu komşuya götürerek gösterirler. Bu merasımı müteakip loğusa, annesinin veya kayınvaldesinin evine giderek ziyafet yer.

BUĞDAY KAPIMI

Bu merasım, çocuğun iki alttan, iki üstten dört dişi meydana çıktıktan sonra yapılır. Bir kazan içinde buğdayla karışık mısır kaynatılır. Büyük bir sini içine bu buğdayla mısır dökülür, üzüm, leblebi, kuru incir gibi yemişler de karıştırılır. Bu merasime konu komşu, hısım akraba davet edilmiştir.

Onların huzurunda bir sürü çocuk büyük bir yaygının üzerine halka şeklinde oturtulur. Buğdayı dökülecek çocuk ta ortalarında. Çocuğun önüne Mushaf, divit, bir dizi altın, bir ayna, bir dilim ekme konur. Çocuk, bunlardan hangisini alırsa o şeyin delâlet ettiği marifeti öğrenir. Meselâ: Diviti alan çocuk kâtip ve yazıcı, mushafı alan, okumuş aynayı alan, gercik (2) olmuştur... Sonra çocuğun başına kaynanmış buğday dökülür. Ba-

Bayramlarda kır eğlenceleri yapılırdı

şından aşağı düşen taneleri etraftaki çocuklar kapışırlar. Çocuğun tepesi üzerinde kalan buğday taneleri alınır. Bunlar bir dişi vücuda getirilerek çocuğun başına takılır. Buğday dizisi kopup dökülünceye kadar başında bırakılır. Arkasından hali vakti yerinde olanlar yemek verirler.

ÇOCUK OYNATIRKEN SÖYLENEN TEKERLEMELER.

Dum, dum dumaylı
Evleri var saraylı
Sarayına kim bakar
Genç olan yürek yakar

Dayısına benzerse
Gümüş bıçak belbağdır
Teyzesine «Tetesine» benzerse
Gümüş entese kolbağdır.
Halasına benzerse
Yeşil gözlü kurbagadır.

BAYRAMLARDA

Dini bayramlarda tepelere, kırlara çıkarak dolaşmak ve şarkı söylemek sılah atmak genel bir âdettir.

Bayram günü nişanlılardan oğlan tarafı büyük bir çikın yemiş doldurur, bayram yerine götürürler. Kız tarafı da kıızı bir tarafa çekerek etrafını halka şeklinde sararlar. Oğlan tarafından bazı yakın akraba kadımlar (Yenge, kız kardeş gibi.) Yemiş çıkınım iki tarafından tutarak kızın yanına götürürler. Kız tarafı da nişanlı kızın mendilini çıkarak yere yayarlar. Çıkından üç avuç yemiş alırlar mendî'e korlar. Sonra o civarda oturan kız anasına teslim ederler ve el öperler. Kız, bu esnada arkadaşlarıyla beraber mendiline ayırdıkları şekeri yer.

HİDİRELLEZ ÂDETLERİ

Bu, çok önemli bir gün sayılır. Hidirellez gecesi bütün genç erkekler dağ ve tepelerde ateşler yakarlar. İçki içerler, içki âlemi yaparlar. İçmeyenler ise sütlü kahve pişirirler. Memleketin koyun sahipleri (kâhyalar) bunun için o sabah herkese bedava süt dağıtırılar. Bu gece âlemleri sabahlara kadar devam eder. Kızlar o gece evlerde ellerine kına yakınırlar. Sabah'eyin çeşme başlarına giderek kına-

(2): Gercik — Tuvalete düşkün demektir.

Karadenizde:

Asker Türküleri

Yazan: İsmet Zeki EYÜBOĞLU

Bundan önceki yazılarımızda «mızah» ve başka çeşitli türkülerini incelemiştik. Çalışmamız daha çok Trabzon ve yöresine yönelmiş bulunduğundan bu yazımızda da gene o çevredeki askerlik türküleri üzerinde duracağız.

Askerlik türküsü denince iki kısımdan ibaret olan türkünün birinci veya ikinci bölümü arasında bir konu birliğinin varlığını düşünmeden, türkünün söylenmesindeki amacı göz önünde bulundurmamak gerekir.

Bir türkünün bütünü ne içinse onu ancak o mensub olduğunu düşündüğümüz bölüme sokabiliriz. İşte bu «asker türküleri» de konu bakımından askerlikle ilgili olan, doğrudan doğruya askerlik için söylenen türkülerdir. Bu türkülerini bir kaç bölüme ayırarak incelemek icabeder. Çünkü türkünün askerliği konu edinmekle kalmayıp bir de bu konu dolayısıyla gerçek maksadı arka sırada bırakan çeşitleri vardır. İşte bu bakımdan askerlik türküleri 3 kısma ayrılmaktadır!

a) Doğrudan doğruya askerlik için söylenen ve askerliğin yiğitlik ve güzelliğini gösteren türküler.

b) Askere gitmeden doğan ayrılık türküleri.

c) Askerliğin kötülenmesi için söylenen türküler. (Bu çeşit türkülerini okurken çok dikkatli olmalı. Bunlar da halkın askerliği sev-

larını yıkarlar ve iki avuçlarıyla çeşmeden su alıp arkalarına atarlar ve: (Ağrıları, acıları attık) derler. Bunu üç defa tekrar ederler. Sonra başlarına yeşil yapraklar takarak evlerine dönerler. Bu suyu arkaya atmak âdetine erkekler de iştirâk eder. Bu işten sonra meyilli bir yamacın başına çıkarak aşağı doğru yuvarlanırlar.

Buraya bazı hayvan sahibi koca karılar da çıkar. Çalı çırpı toparlar. Eve gelip sütlerini bununla pişirirler. Gençler, gece ziyafetten eve dönerken yeşil ağaçlardan birer dal koparıp hiç yere değdirmeden getirirler. Evlerin tavanına veya girişlerine asılan bu dal, Böcek bakma zamanına kadar asılı durur. Böcekler ipek yapmağa başlayınca ilk önce, bu dal ocaklarının üzerine dikilir. Bu, bir uğur telâkki edilir.

medigi değil de gidip gelmemek gibi bilhassa eskiden Yemen cephesinde görülen ve Arabistan çöllerinde ölüp kalma vak'aları için söylendiği anlaşılmalıdır.) Meselâ eskiden Yemen'e gidenlerin çoğu gelmezdi bu hal halkı ürkütmüştür. Gerçi şehidlik halk nazarında saygı gören ulu bir mertebedir. Fakat Yemen denince daha başka motifler işe karışır.

Asker ettiler beni
Kuram çıktı Yemen'e
Sol taraftan vuruldum
Kamam aktı çümene (çemene.)

Bu türkü Yemene asker olarak gitmenin acılığını belirtmek için söylenmiştir. Yoksa bir takım cihala masa ve maroken koltuk folklorcularının zannettiği gibi «sol taraftan vurulmak» kalbin o tarafta bulunduğunu, kanayıp sızladığını göstermekten ziyade kendi tabirlerince «surplaste» araştırmalar sonunda orada adamların göğsünden vurulup yıkıldığı, sol yana düştüğünü göstermek için değildir.

Çünkü halk dilinde acı çok defa yürek gibi kelimelerle yanyana getirilen başka sözler dolayısıyla ifade edilir. «Yüreğim sızladı» «yüreğim patladı», «yüreğim yandı», «yüreğim doğrandı», «kalbim çarpıyor» gibi.

Asker ettiler beni
Yemen deyiler Yemen
Boğacağdı beni
Ne böyülk idl memen.

Bu da yukardaki gibi acılığın gösteren bir türküdür.

Bizim araştırmalarımızla vardığımız sonuç şudur: Bu gibi türkülerin söylenmesine sebep aşktır. Eskiden askerlik 6 ile 12 yıl arasında döner dururdu. Kimi daha erken kimi daha geç gelirdi. Bunun için askerlik ayrılık acısının bir mihek taşı gibi idi. Bugün böyle türkülere her nedense rastlayamıyoruz.

On beşliyim on beşli
Tokad yolları taşlı
On beşliler arandı
Kızların gözü yaşlı.

Bu türkü 1315 doğumlu askerlik çağına eren gençlerin söylediği bir türküdür. Şimdi o onbeşliler 53 yaşında olduğuna göre bu türkü en aşağı 33 yıllıktır denebilir.

Asker ettiler beni
Sürdüler beni Van'a
Söyleyin ufağma
Ağlasun yana yana
Veyahutta'

Bi duman aldı dağa
Yıttım Allahım yıttım
He gız ne ağlayısun
Ben askere mi gittim.

Daha bunlar gibi askerliğe dair söylenen çok çeşitli türküler vardır. Fakat biz burada bir kaç örnek verip üzerlerinde öyle uzun boylu duracak değiliz. Şimdi biraz da başka bir çeşid askerlik türküsünden söz açalım. Yukarıda bu çeşit türkülerü üçe ayırırken doğrudan doğruya askerliği konu edinen türkülerden bahsetmiştik. Bu gibi türküler askerlikteki olup biten işlerden meselâ manevralardan, talimlerden, harplerden bahsederler. Bunların biraz uzununa destan adının verildiği de olur. Şimdi bunlardan uzunca bir örnek vererek bu yazıyı bitirelim:

Makenada tikturdum
Yara bi yeni fistan
Arkadaşlar dinleyin
Çıktı bi yeni destan
Yağuz kaktı gideyi
Meclidiye peşine
Ecnebiller şaşayl
Barbarosun sesine
Yağuz manavra etti
Dalgattı da denizi
Haydarpaşa ögunde
Uç gün şakladı bizi
Meclidiye verudi
Bizum tayinumuz
Hep Yağuzdan bahsetman
Tınaztepe var idi
Her vaporun başında
Bırer radyosi vardı
Amiral salonında
Teyyare topı vardı
Hedefumuz çok uzak
Lâmlıly (namlı) eyi kaldır
Attuğun mermileri
Su kesiminden aldır
Var Yağuzun içinde
Yüz otuz iki ocak
Ankara emir verdi
Hep ocaklar yanacak
Yüz kişi mayetinde
Otuzi bayılacak

Geldi gene bir emir
Askerler aranacak
Askerluk sultonluktur
Payanlar dul kalacak
Dünya güzeli olsun
Bahriyeli yaparlar
Mağışumuz yüz kuruş
Bazı doksan yaparlar
Elbisemiz uç kattur
Potini çif yaparlar
Sabonumuz bir kilo
Bazı yarım yaparlar
Bu benim demelerim
Hatire kalsun sizde
Her gün pas pas etmekten
Alkal kalmadı bizde
Yağuz manavra etti
Dalgattı denizi
Limanına İngiliz
Komadı gemimizi
Dokuz parça gemilan
Sardı da aldı bizi
Yuzbaşı teknil verdi
Mevcut olduğumuzu
Arkadaşlar kollayın
Dalgadan kenduğuz
Şu karanın istinden
Ben çağırdım çağırdım
Cümleden afeyleyin
Başumuzu ağırttım

Bu uzun türkide göze çarpan birçok yanlışlıklar vardır. Bunlar bile bile yapılmamıştır. Söyleyenin bilgisizliği göz önünde bulundurulursa hatanın kaynağı kendiliğinden ortaya çıkar. Fakat bizim için önemli olan türkünün taşıdığı ifadedeki folklorik karakterdir. Bu gibi bir çok türkülerde önemli yanlışlıkların bulunması onların değerinden hiç bir şey eksiltmez.

Askerlik türkülerini bizim folklorumuzda daha çok kara askerliğini konu edinmektedir. Bunun sebebini anlamak için türkünün söylendiği çevreyi göz önünde bulundurmak gerekir. Meselâ bu türkülerin söylendiği çevre Karadeniz kıyılarından oldukça içerdedir. Oradan deniz değil daha çok piyade, jandarma, topçu gibi sınıflara asker alınmaktadır, bu bakımdan türkülerde o mevzuda söylenir. Bahriye askerliğine dair türkülerin az oluşuna başka bir sebep te sahillerde yaşayan halkın köy geleneklerinden uzaklaşması bulunmasıdır. Gerçi sahilde oturan fakat mense itibarile

Araştırmalar:

İstanbulun Külfetli Nimetleri

Yazan: Afif EVREN

Konyalı şair Nureddin Rüştü Büngül merhumdan (T. F. A.) nin muhtelif sayı- larında bahsetmiş, bazı destanlarını sunmuşum. Büngül'ün (Külfetsiz Nimetler) destanına karşılık, yine Konyalı şair ve muharrir Muzaffer Hâmit merhum, 1927 de İstanbulun tathici ve börekçileriyle yemeklerini öven bir

köylü olanlar da türkü çığırır amma onların türkülerini de köyden gelmektedir. Deniz üzerine söylenen türkülerde pek çoktur; onları da incelerken konu ve muhtevalarına göre tasnif etmek yerinde olur. Bundan başka ilk kısmında askerliği ikinci kısmında başka bir şeye işaret eden türküler de vardır, fakat bunları kesin olarak askerlik türküsü diye vâsıflandıramayız. Meselâ:

Asker ettiler beni
Mahacırım mahacir (göçmen)
Etna gâğurun oğlu
Kız memesi çok acır.

Bu türkünün birinci kısmı askerlikten bahsediyor fakat türkülerde esas olan ikinci kısım, tasnifler ona dayanılarak yapılır. Asker ettiler beni İstanbul alayına Cahel idum bakmadım Başumun kolayına

Bu türkü yukarıki gibi değildir, acaba niçin başının «kolayına» bakmak ihtiyacını duymuş, ilk akla gelen şudur: Köylerde delikanlılar ekseriya jandarma olmak ister, bu isteğin yerine gelmesi için kendi kendine bazı çareler düşünür. Fakat sonunda gene askerlik şubesinin seçtiği sınıfa girmek zorunda kalır. İkinci olarak askerlikle ilgisi olmayan işler için cahillliği yüzünden başının «kolayına» bakmamış. Fakat buradaki cahillikten ilmi mânada değil yaş bakımından çok genç olmanın ifadesidir. Çünkü köyde ister okumuş ister okumamış olsun çok genç adama «aklı kesmez, caheldur» denir. Asker ettiler beni Erzurumdu durağım Eldür demuz kocant Günahuna ortağım.

Bunda ikinci birinciden büsbütün ayrılmıştır. Birinci kısım yalnız bir giriş durumundadır.

destan yazmıştır. (Külfetli Nimetler) başlığını taşıyan o destanını Nureddin Rüştü'ye ithaf etmiştir.

Destan, (İhtisap ağaları namına — Kâni-i Asfar imzasını taşımaktadır. Menkıbevi ve tarihî bir şiiri münasebetiyle, ileride M. Hâmid merhumdan burada bahsetmek istiyorum. Destanın umumi kısmı şudur:

İstanbul nimeti Konya'dan çoktur
Şişkinse cüzdanın sana yok yoktur
Karnın acıktı mı gir lokantaya
Şirkeci uzaksa in Galataya
Karaköye damla börekçiyeye gir!
Yukarı salona kurul, emir vir!
İster peynirli ye, ister kıymalı
Fakat iki papele de kıymalı
Yağ değil amberdir Trabzon malı
Börekçiyeye tıpkı Ankara balı
İbadülmüslimin selâmetiçün
Vücut-ı şerifin saadetiçün
Askıyı geşetip atıştırmalı
Midenin zilini yatıştırmalı
Lokmaları topaç gibi atmalı
Her atışta cânâ safa kâtmalı
Şimnetle tabağı, hesabı gör, çık!
Tathici dükkânı her lâhze açık
Uyar yok bu işte (Recep Usta) ya
Tepsiler üstünde durmuş sustaya
Baklavalara, çeşit çeşit tathılar
Uzaktan yutkunma ha salyan akar
Geç bir mermer masa başına şöyle
İster fıstıklı ye, istersen söyle,
Emret tavukgöğsü, yahut bir sütlâç
Tathic gençlik için zevkdi bir ilâç!

★

Çerkestavuşu'na bak geldi nöbet
Ne lezzet var yahu, onda ne lezzet
Mübarek misk gibi tüter mi tüter
İstanbul'da daha neler var, neler
Buhara plâvı bir başka nimet
Doyulur mu lezzetine insaf et!
Eyyub'un kaymağı ihmal edilmez
Kuzusuz Gehdane'ye (1) gidilmez
Yakacak inciri tadından yenmez
Bir okkadan azı mideye sinmez!
Gül gibi çileğe ne ad takalım
Yolcu ne getirir bize bakalım

(1) Kâğıthane.

Derlemeler:

Bursadan Derlenen Bazı Mâniler

— III —

Yazan: Hâşim Nezihî OKAY

— G —

Gökte goban yıldızı
Maviye verdin hızı
Benim yarım benimdir
Nene lâzım el kızı

Güllüm kurutmam seni
Evde çürütmem seni
Senelerce görmesem
Yine unutmam seni

Gül alayım der beni
Kucağına sar beni
Hasretinle ölürsem
Kabul etmez yer beni.

Gökte uçan teyyare
Selâm söyleyin yare
Benden ona fayda yok
Bulsun başına çare.

Göklere bulutlu kaldı
Kuşlar ümitli kaldı
Anahtar yar boynunda
Göynüm kilitli kaldı.

Gökte yıldız az kaldı
Tel kırıldı saz kaldı
Elem çekme nazlı yar
Önümüzde yaz kaldı.

Gemi geldi durdumu
İskelede vurdumu
Söyle ey seher yeli
Yar halini sordu mu?

Gökte uçan kırlangıç
Kanadı karış karış
Beni yardan ayıran
Kan kussunu avuç avuç.

Gittim kuyu başına
Başım değdi taşına
Anası kurban olsun
Kızının oynayışına.

Demeyiz biz Rüştü beye hoş gelme
Yalnız söylüyoruz sakın boş gelme!
Hediyesiz çıkar gelirsen eğer
Burda ne musakka yersin, ne döner!

Bu nazire, N. Rüştü'nün (Külfetsiz Ni-
metler) destam kadar muvaffak olmuş bir

Gideyim ben gemide
Ayağım yemenide
Alma beni kuracı
Sevdiğim var geride.

Gitti gelirim diye
Yolu bilirim diye
Ah etti yemin etti
Gelir ahırım diye.

Gökte yıldız bir sıra
Yarım gider Mısır'a
Yarım keldik ben şahin
Giderim ardı sıra.

Götürdün döşeğe beni
Üşürdün aşka beni
Böyle edeceğine
Keseydin keşke beni.

— H —

Hisar hisara karşı
Hisarın ardı çarşı
Bir seftali ver bana
Dosta düşmana karşı.

— İ, I —

İnleyim dinle gönül
Dinleyim inle gönül
İm'î imlî yanahım
Senin derdinde gönül

İnci serdim güneşe
Bakan gözler kamaşa
Şen bir demet gül isen
Ben bir demet menekşe

— K —

Kuşun ahı neyemi
Ne suyu var ne yemi
Civanım görüşmemiz
Seneden seneye mi?

eser değildir. Her iki Konyalı şairin de bu-
günleri görmemiş ve yaşamamış olmalarını,
ben kendi payıma ilâhî bir bahtiyarlık sayı-
yorum. Yaşasaydılar, gittikçe ağırlaşan ve
maddileşen hayatın acı hâdiseleri karşısında,
kimbilir, yürekleri ne kadar sızlayacak, vic-
danları ne kadar azab duyacaktır...

Cansu

Krem ve Rujları

Emsalsizdir

İncir Ağacı

İhsan Demiraslan'ın son şiirlerini tophyan İNCİR AĞACI, Varlık yayınları arasında neşredilmiştir. Şiire, halk edebiyatı örnekleri vererek başlıyan şairin, aktisler uyandıracak olan bu eserini yeni şiir sevenlere tavsiye ederiz. Fiyatı 1 liradır. Kitapçılarda bulunur.

MEVLÂNÂ

Türkçe, İngilizce ve Fransızca olarak Mehmet Önder ve Celâleddin Nişancı tarafından hazırlanan MEVLÂNÂ, dört renkli bir kapakla çıkmıştır. 32 sayfa, 50 kuruştur. Genel tevzi yeri: Zeni El-tabevi - Konya. Fui karşılığında dergimize de sipariş verilir.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Senelik abonesi 500, altı aylık abonesi 150 kuruştur.

Kurd dğı senelik abone 2 dolardır.

Adres değıştirmeler hiçbir şart ve ücretle İZBİ değıldir.

Kasılmıyan yazılar talep vukuunda İade edİlir.

Adres: Yeğıldİrek, Sultanmektebi sokak, No. 17 - İstanbul

Dİzgi ve Baskı : ERİCİGİL MATBAASI

TÜRKİYE İŞ BANKASI
1955
İkramiyeli Mevduat Planı
1.000.000 LİRA

24 Bahçeli Ev

50 tane 1.000 Liralık	
75 » 500 »	
125 » 250 »	
300 » 100 »	
2000 » 50 »	

Çekilişler: 2 Mart, 4 Mayıs,
1 Temmuz, 25 Ağustos, 2 Ka
sun, 30 Aralık tarihlerinde
yapılır.

T. C.

Ziraat Bankası

VADELİ VADESİZ TASARRUF HESAPLARI İÇİN
BU YIL 1.000.000 LİRALIK BİR İKRAMIYE PLANI
HAZIRLANMIŞTIR. BU PLANDA 10 ÇEKİLİŞTE

14 Ev

AYRICA,

10.000, 1.000 ve 500 LİRALIK İKRAMIYELEER,
TRAKTÖR ve ZİRAAT ALETLERİ VARDIR.

ÇEKİLİŞLERE İSTİRAK SARTLARINI BANKA ŞUBE VE
AJANSLARINDAN ÖĞRENMEKTE ACELE EDİNİZ.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Şubat 1953

İÇİNDEKİLER:
Affedemiyeceğimiz Hatâlar İhsan HINÇER
Bir Eleştirmeci ile Bir Dolandırıcı Cahit TANYOL
Halk Müziğinde Çok Seslilik Meselesi Sadı Yaver ATAMAN
Fıkralarına Göre Nasreddin Hoca'nın Portresi Eflatun Cem GÜNEY
Azerbaycan Halk Sairi Aşık Peri Hanım (II) Raci DAMACI
Bir Konya Efsanesi: Bülbül Ötmiyen Şehre Mehmet ÖNDER
Halk Danslarımız da Toplanıyor Nallı C. OĞULTÜRK
İstanbul Yer Adları: Bayırklar, Dağlar, v.s. Nallı BAYIRI
Kitaplar Arasında: «Derüçok» Cahit ÖZTELLİ
Acı bir Ölüm: Nallı'yı Kaybettik Cevdet CANBULAT
Halk Oyun ve Eğlencileri: Uçtu Leylâm Oyunu Eza Rifat ÖZTOPRAK
~~~~~

Sayı: 43

Kuruş: 25

SAHİBİ VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MÜDÜR: İHSAN HINÇER

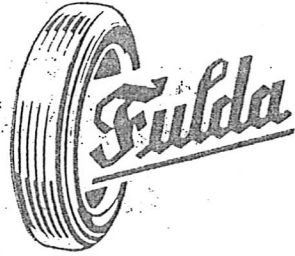
121

AKBANK in

2000
ALTINI

BİR İSTIKBAL DEMEKTİR

Emniyet, rahatlık, fazla kilometre, yalnız FULDA lâstikleriyle kaımdır.

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Haziran 1953

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

Halk Eylemlerimiz	Şerif BAYKURT
Konyalı Şem'i Hakkında Yeni Bilgiler	Cahit ÖZTELLİ
Oyun Giyim ve Giyim Yasaklığı	Mahmut R. GAZİMİHAL
Anadoluda Halk Müziği	Sadık UZUNÇÖLÜ
İki Bayram Arası Neden Evlenilmiyor	ASM PEKBAŞARAN
Trakya Milli Dansları	Halil C. OĞULTURK
Tekirdağ'da Hıdırellez	Salim Sami İŞÇİLER
İstanbul Yer Adları: Ayazmalar - Kaynaklar (-X-)	M. Halit BAYRA
Azerbaycan Bayat'leri (-F-)	Baci DANIŞCI
Makedonya Folkloru: Ort'nal Kelimeler, Tabirler	İbrahim GÖKÇEN
Bosna'den Masallar: Çoban Masalı	Salih SAN
Kıt'plar Arasında: "İstanbul ve Fetih Şiirleri" - "Halk Türküleri"	

Sayı: 47

Kuruş: 25

SANIBI VE YAZI İŞLERİNİ İDARE EDEN MES'UL MÜDÜR: İHSAN HİNÇER

201

12.3 Mart 1953

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AGUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MES'UL MÜDÜRÜ : İHSAN HINÇER

No. 47

HAZİRAN 1953

YIL: 4; CİLT: 2

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

Gelecek ay çıkacak olan 48 ci sayısıyla 2 ci cildini de tamamlayacak, cilt ve cilt kapakları satışa arz edilecektir.

Eksik sayılarımızı 25 er kuruşluk pul mukabilinde adresimizden isteyiniz.

ADRES: Yeşildirek, Sultanmektebi Sokak No. 17, İstanbul.

Halk Eişlemelerimiz

Yazan: Şerif BAYKURT
Arifiye Köy Enstitüsü Eğitimbaşı

Halk eіşlemeleri bir kısım teşekküller veya devlet tarafından ele alınmazsa, günün birinde elimizden tamamen çıkmış olmasa bile ele alınmaz bir hale gelecektir. Filhakika müzik, şiir gibi mücerret sayılabilecek malzeme-yi yerlerinden koparıp ayırmak daha güçtür. Onlar daha çok insanın içinde ve gönlündedir. Yerlerinden koparılması düşünülse bile aksi sedaları daha uzun bir zaman yaşayabilir. Fakat elle tutulur, gözle görülür halk eіşlemeleri folklor malzememiz için vaziyet böyle değildir. Onlar ninelerimizin dolaplarından veya çeyiz sandıklarından bir kere çıktılar mı artık yerleri bomboş kalmaktadır.

Son günlerde bilhassa ecnebilerin Kapa-ıçarşı'ya hücumları gözönünde bulundurulması icabeden bir meseledir. Bu meyanda içtimal bir değişme üzerinde bulunduğumuz, fabrika mamullerinin en ücre köylere kadar yayılışı, bazı tacir kılıklı adamların köy köy dolaşıp kap kacak vererek halk eіşlemeleri toplayışı ve hatta güvelerin tahribatı da gözden uzak bulundurulmamalıdır. Bu iş bir takım tacirlerin eline düşmeden önlenmelidir. Almanya-

daki Bergama Müzesi gözlerimizin önünde bütün haşmetiyle gafletimizi gösteren bir abidedir. Rahmetli Osman Hamdi bey yetişmeseydi, kimbilir daha nice Bergama Müzeleri aleyhimize olarak dış memleketlerde yükselcekti. Bu arada bu halk eіşlemeleri üzerinde şahsi büyükk gayretleri geçen, Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Kenan Özbel gibi değerli şahsiyetleri de zikretmeden geçmek kadir bilmezlik olur.

Bilhassa kız enstitülerimizde modernize suretiyle meydana getirilen el işlemlerimizin bir pazar bulması elbette göğsümüzü kabartır. Fakat orijinallerinin muhafazası şartıyla.

Evet bu iş ele alınmalıdır. Fakat ele alınmadan önce veya ele geç alınacağına göre ne yapılmalıdır. Kanaatimizce dışarı çıkarılacak Türk menşeli, orijinalitesine inandığımız her motifin kopyası renkleriyle tespit edilerek hızzedilmelidir. Çok küçük bir mesaiyle mesele şimdilik bu şekilde halledilebilir. Aksi halde çok yakın bir gelecekte tıpkı Avrupa ve Amerika sanatlarını tetkike gider gibi, kendi mesai sanatlarımızı da tetkik için Avrupa-ya tahsiline adam göndereceğiz.

«Türk Halkbilgisi Derneği»nin neşriyat organıdır

202

203

